

DE BOUW VAN HET BINDWEEFSEL.

Ik kan niet nalaten een korte opmerking te maken, naar aanleiding van hetgeen HERINGA en LOHR meedeelen omtrent het ontstaan van bindweefselfibrillen in de tusschenstof. Wanneer zij in de tusschenstof dunne en dikke fibrillen waarnemen, lijkt het mij niet geheel logisch om nu de slotsom te trekken, dat de dunne fibrillen in de tusschenstof tot dikke fibrillen uitgroeien. Men moet toch wel degelijk rekening houden met de mogelijkheid, dat er aan de oppervlakte van de cellen dikke en dunne fibrillen gevormd worden. De geheele lange reeks onderzoekers, welke zich tot nu toe met de ontwikkeling van het bindweefsel hebben beziggehouden, hebben zeker allen deze dunne en dikke fibrillen in de tusschenstof waargenomen; toch hebben de meesten dit niet als een doorslaand argument aangemerkt, anders zou er toch niet meer voortdurend hierover gestreden worden. Ik geloof dan ook, dat HERINGA en LOHR zich naar aanleiding van het voorkomen van dunne en dikke fibrillen in de tusschenstof te sterk uitdrukken, wanneer zij hierop doelende opmerken: „Was deze waarneming op zich zelf reeds voldoende om aan de cytologische theorie den grond onder de voeten weg te nemen...”

Het ligt natuurlijk zeer voor de hand, dat zij aan het onderzoek met de donkerveldverlichting van het zich ontwikkelende bindweefsel groote waarde toekennen; toch lijkt het mij gewenscht om uitkomsten op andere wijze verkregen niet geheel te vergeten en ik wil daarbij slechts wijzen op de door mij medegedeelde methode om het verband tusschen mitochondriën en bindweefselfibrillen aan te toonen (*Anat. Anzeig.* 1917).

Al is het mogelijk, dat in de toekomst bewezen zal worden, dat de collagene fibrillen in de tusschenstof uitvlokken, het lijkt mij wat gevaarlijk om daartoe te besluiten uit de „gelijkenis” met dergelijke gebeurtenissen in willekeurige colloïde oplossingen. Dergelijke gelijkenis-overwegingen hebben bij het verklaren van de mitose al heel wat kwaad gesticht.

Ten slotte wil ik nog opkomen tegen de bewering, dat door hun uiteenzettingen een fysisch-chemisch proces gezet wordt in de plaats van vitale afscheiding. Ook zij, die een cellulairen oorsprong van de fibrillen verdedigen, zullen dit toch ook wel als een fysisch-chemisch proces beschouwen. Zulke verstokte vitalisten loopen er wel niet meer rond.

Hoe belangwekkend deze onderzoekingen in het donkerveld ook mogen zijn en met hoeveel belangstelling ik ze ook gelezen moge hebben, ik voor mij zie niet in, dat er voldoende overeenstemming tusschen de op heden zeer verdeelde meeningen is bereikt, om de zaak als beslist te beschouwen.

Zuidwolde (Drenthe), 1 November 1925.

A. M. FREDERIKSE.